

Сыдыков Н., Айдаркулова З.А.

ОКУЯ БОЛГОН ЖЕРДИ КОРГООНУН МААНИСИ ЖАНА КЕТИРИЛГЕН
КАТАЛАРЫ

Сыдыков Н., Айдаркулова З.А.

ОХРАНА И ОШИБКИ МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ

N.Sydykov, Z.Aidarkulova

GUARD AND ERRORS OF INCIDENT'S PLACE

УДК: 340.624.6(075.8)

Бул макалада окуя болгон жеринин мааниси жана укук коргоо органдарынын кетирилген каталарын карап чыгуу.

Негизги сөздөр: тергөөчү, криминалистика, уурдалган мүлк, манжа изи.

В этой статье рассмотрено значение и место инцидента, чтобы проанализировать ошибки, допущенные правоохранительными органами.

Ключевые слова: следователь, криминалистика, похищенное имущество, отпечатки пальцев.

This article discusses the importance and place of the incident, to analyze the mistakes made by law enforcement agencies.

Key words: investigator, criminalist, stolen property, fingerprints.

Окуя жеринин чөйрөсү түрдүү нерселерден, заттардан жана чөйрөлөрдөн турат. Бул себептен улам окуя жерине келген укук коргоо органдары кылмышкер тарабынан далил болчу издерин, табылгалардын калтырылышы мүмкүн экенин болжолдоп, ошого карата иш кылууга тийиш.

Бардык укук коргоо органдарынын кызматкерлери окуя жерин коргоого байланыштуу чараларды көрүүгө милдеттүү.

Коргоо чараларын көргөн кызматкерлер окуя жерин:

- Өзү келтирилиши мүмкүн болгон зыяндардан коргойт
- Окуяга кийлигишкен башка милдеттүү кызматтар (тез жардам, куткаруу, өрт өчүргүч топтору ж.б.) келтире турган зыяндардан коргойт
- Көпчүлүк келтире турган зыяндардан коргойт (жабырлануучунун жакындары, милдеттүү кызмат өкүлдөрү, кызыккандар ж.б.)
- Кыймылдар (жол кыймылы, адамдардын кыймылы) келтире турган зыяндардан коргойт.
- Аба ырайы келтире турган зыяндардан коргойт (ачык чөйрөдө жаандын, кардын жаашы, шамал ж.б.)
- Ар кандай бузуулардын (электр өткөргүчтөрү, суу түтүктөрү ж.б. бузулуулар) зыянынан коргойт. [1]

Далилдерди топтоо процессин баштаганга чейин окуя жерин коргоо керек. Тергөөчү жана адис кызматкерлери үчүн окуя жеринин окуядан кийинки абалы абдан маанилүү. Заттардын алынышы, өзгөртүлүшү, сырттан алып келиниши ж.б. окуя жеринде кийинчерээк пайда болгон өзгөрүүлөрү кылмыш-кылмышкерлерге окуя жери ортосундагы байланыштын түзүмүнө терс таасир тийгизгендиктен окуя жеринин алгачкы абалынын корголушу зор мааниге ээ. [2]

Окуя жерин изилдеп, иликтөөдө материалдык далилдерди таап, аларды сактоо заманбап укук коргоо кызматтарынын эң маанилүү милдеттерине кирет. Бардык нерсени далилге таянып укук тутумубуздун өзгөчөлүгү болгондуктан, маанисиз эч бир далил жок.

Окуя жери туура корголбой, далилдер туура топтолбосо, криминалистика адистеринин ишине, адилеттүүлүккө бөгөт коюлган болот. Окуя жеринде көрүлүшү тийиш болгон чараларды укук коргоо органынын ар бир уюмундагы кызматкерлер билүүгө жана ишке ашырууга тийиш.

Кылмыш жеринин кенен чөйрөгө жайылган же ошол эле окуяга байланыштуу бирден ашык кылмыш жери болгон абалдарда окуя жерин коргоонун мааниси зор. Анткени бул жердеги далилдердин топтолушу убакыт алышы мүмкүн. Бул убакыттын ичинде жүргүзүлгөн коргоо иштери далилдердин бузулушунун жана ордуна жасалма далилдердин ташталышынын алдын алат. Мындай иш сотко тапшыруу этабында табылган далилдердин стандарттарга ылайык келишин жана ишенимдүүлүгүн арттырат окуя жери корголбогон абалда окуя жери менен окуяны бири-бирине байланыштыруу этабындагы карама-каршылыктар орун алып, табылган далилдерге тараптарды ынандыруу кыйынчылыкка туруп калат. Ошондуктан далилдерди карама-каршы чыкпагандай сактоо сыяктуу кыйынчылыктардан коргонууга мүмкүнчүлүк түзөт.

Окуянын түрүнө жана окуя жеринин өзгөчөлүктөрүнө карата көрүлө турган коргоо чаралары ар түрдүү болот. Өзгөчө окуя жеринин аянты катары ар түрдүүлүгү жана ошол эле окуяда бирден ашык аянттар колдонулган абалдарда коргоо иши оорлошот. Коргоо чараларын ишке ашырууда

¹ Кайгысыз Мустафа К15 Укук илими: Которгон: Жуман Кеңеш-Б.:2007-ж.

² Криминалистика Ищенко И.П. М.:2006г.

бир гана окуя жерин эмес, кылмышка тиешеси бар бардык заттарды жана илинчектерди коргоо зарыл.

1. Жабык аянттар. Турак жай жана офис катары колдонулган жабык аянттар. Мындай окуя жерине кире турган жерлер (эшик, терезе ж.б.) тиешеси жок кишилерге кирүүгө тыюу салынып, ичкериден окуя жерине кийлигишүү болгон абалдарды коргоого алынат. Эгерде окуя жеринде аянт ээлери же башка милдеттүү кызматтардын өкүлдөрү жүргөн болсо, алардын окуя жеринде ары бери басып, кыдырышына тыюу салынат. Милдеттүү кызматтын өкүлдөрү жана тургундары даараткана жана ванна, суу чоргосу, телефон ж.б. аянтка таандык жерлерди, каражаттарды заттарды колдонууларына жол бербөө зарыл.

2. Ачык аянттар. Окуя жериндеги далилдер аба ырайы (жамгыр, шамал, кар ж.б.), адамдар (жабырлануучунун жакындары, кызыккандар ж.б.) сыяктуу тышкы факторлордон тез таасирленет. Корголо турган аянт дароо аныкталып, бул аянтка кирүүгө тыюу салуу керек. Кызматкерлер жана сактоо жабдыктары дароо алып келинип, шамал, жамгыр жана башка факторлордон натыйжасында орду өзгөрө турган, жоголуп кетүүчү далилдерге карата алдын алдын ала тиешелүү чаралар көрүлүүгө тийиш.

3. Суу жана суунун астындагы аянттар. Окуя жери жана кылмыш буюму, заты (курал, автомобиль, уурдалган мүлк ж.б.) турган жер сууда же суу астында болгон жагдайлар көп кездешет. Кылмыш фактыларынын суу астында болгон абалдарда аларды кароо жана сактоо абдан маанилүү. Кылмыш фактылары ал жерден сыртка чыгарылып, кароо этабына чейин сакталышы керек. Окуя жерин кароо адиси, суу астын сактоо, куткаруу топтору менен биргеликте иштөөсү керек.

Окуя жерин кароо 3 этаптан турат:

- Окуя (кылмыш) болгон жерди коргоо
- Окуя жерине жакын жерди коргоо
- Окуя жеринин кенен чөйрөсүн кароо

Окуя жерин коргоодо адистер төмөндөгү кетирилген каталарга жол беришет

✓ Окуя жеринин чоочундардан, тиешеси жок кишилерден (жабырлануучулардын жакындары, кызыккан кишилер, журналисттер ж.б.) корголбошу.

✓ Алгачкы кийлигишүүдө окуя болуп өткөн жайдын, окуяга жакын жана анын кенен чөйрөсүнүн толук аныкталбашы.

✓ Тиешеси жок кишилердин окуя жерине кириши.

✓ Окуя жеринде керегинен ашыкча кызматкерлердин плансыз түрдө иштөөсү.

✓ Окуя жерин изилдөөдө техникалык адистиги болбогон жогорку чиндүү кызматкерлердин чини төмөн болгон адис изилдөөчүгө техникалык маселелер боюнча кийлигишүүлөрү.

✓ Окуя жеринин жакын, алыс, тоскоолдуу болуу ж.б. абалдарында далил жерлеринин аныкталбашы, сакталбашы.

✓ Далилдерге тийип (кол, бут, унаа) орундарынын өзгөрүшүнө, кирделишине, бузулушуна себепкер болуу.

✓ Окуя жерине сырттан из, зат жана буюмдардын калтырылышы (манжа изи, чач, тамекинин калдыктары ж.б.)

✓ Адис кызматкерлер жана башка кызматкерлердин окуя жеринде өз ара тыгыз байланышпастан иштөөлөрү.

Окуя жерин кароодо, окуя жеринин адиси окуя жерине келип, материалдык далилдерди аныктоого, жыйноого, сактоого жана тиешелүү жагдайларга жөнөтүүгө милдеттүү.

Укуктук ченемдик актылар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы
Б.:27.06.2010

Адабияттар:

1. Воробьева И.Б. Следы на месте преступления. М.: 1996.
2. Белкин М. Криминалистика.: 2006 г.
3. Мухин Г.Н. Криминалистика М.: 2006 г.
4. Ищенко И.П. Криминалистика. М.: 2006 г.
5. Смушкин А.Б., Савельева М.В. Криминалистика М.: 2009 г.
6. Кайгысыз Мустафа К15 Укук илими: Которгон: Жуман Кеңеш - Б.: 2007-ж.

Рецензент: к.ю.н., доцент Юсупалиев И.К.